

ХРОНІКА

ДО 90-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА ЯРОСЛАВА ВАСИЛЬОВИЧА ХОМ'ЯКА
(23.05.1923 – 5.06.1993)

23 травня 2013 року виповнюється 90 років з дня народження Ярослава Васильовича Хом'яка

Ярослав Васильович Хом'як - доктор технічних наук, професор, перший проректор Київського автомобільно-дорожнього інституту з наукової роботи, завідуючий кафедрою проектування доріг, перший завідуючий кафедрою українознавства. Керівник знаної далеко за межами України наукової школи, з якої вийшло більше сорока кандидатів та докторів наук, які й зараз успішно працюють як в Україні, так і в Росії, Молдові, Грузії, Вірменії, Узбекистані, Азербайджані, Естонії, Литві, Латвії, Польщі, Угорщині, Болгарії. Автор 17 монографій та навчальних посібників, більше ніж 250 наукових та методичних праць. Розроблена професором Я.В.Хом'яком методика проектування мереж автомобільних доріг знайшла широке впровадження як у республіках колишнього Радянського Союзу, так і за кордоном. Висока якість наукових робіт, виконуваних під керівництвом професора Я.В.Хом'яка, неодноразово підтверджувалася високими нагородами – золотими,

срібними та бронзовими медалями ВДНГ СРСР.

Професор Я. В. Хом'як був членом дорожньої комісії секції будівництва та архітектури науково-технічної Ради МВССО СРСР, членом автомобільно-дорожньої секції науково технічної Ради МВССО УРСР, членом секції міських вулиць та автомобільних доріг Наукової Ради з безпеки руху на автомобільному та міському транспорті при Держкомітеті Ради міністрів СРСР з науки і техніки, членом постійної транспортної комісії при АН УРСР тощо. Протягом багатьох років був головою спеціалізованих Рад по захисту дисертацій в КАДІ, членом відповідних Рад у МАДІ, СИБАДІ та інших учбових і наукових інститутах. Неодноразово очолював Державні екзаменаційні комісії в Омську, Краснодарі, Володимирі, інших містах, де готували інженерів-будівельників автомобільних доріг.

Багато років був відповідальним редактором Міжвідомчого наукового збірника “Автомобільні дороги та дорожнє будівництво”, членом редколегії науково-технічного збірника “Автомобільні дороги України”; членом редколегії науково-технічного журналу “Строительство и архитектура” (Новосибірськ) та ін.

Народився Ярослав Васильович Хом'як 23 травня 1923 року в м. Києві в родині службовців.

Середню школу № 54 м. Києва закінчив з відзнакою у переддень війни. Військові роки перервали навчання, до якого зміг повернутися лише після демобілізації, у 1946 році - поступив у щойно створений Київський автомобільно-дорожній інститут. Навчався тут у таких видатних вчених як професори А. Є. Страментов, К. С. Теренецький, П. М. Варвак, Я. Д. Лівшиць. Свою першу наукову студентську роботу виконував під керівництвом професора кафедри геодезії Миколи Ілліча Товстоліса.

У серпні 1952 році закінчує Київський автомобільно-дорожній інститут з відзнакою, отримавши кваліфікацію інженера шляхів сполучення за спеціальністю “Автомобільні та міські дороги”. У вересні того ж року стає аспірантом кафедри гідравліки. Кандидатську дисертацію виконує під керівництвом відомого вченого, професора Юрія Миколайовича Даденкова. У 1955 році захищає кандидатську дисертацію на тему: “Исследование условий протекания воды в отверстиях малых мостов при переходах через затопленные логи”.

Працює асистентом, згодом доцентом, а з травня 1960 року - завідуючим кафедрою проектування доріг. У 1961 році призначений на посаду першого проректора КАДІ з наукової роботи, яку обіймав більше двадцяти років. За цей час в інституті була створена потужна наукова база. Успішно працювало студентське проектно-конструкторське відділення, де студенти отримували

перший досвід практичного проектування доріг і звідки вийшло багато знаних фахівців дорожньо-мостової галузі.

У 1970 році Ярослав Васильович захищає в Московському автомобільно-дорожньому інституті докторську дисертацію на тему: "Теоретические основы и практические методы проектирования оптимальных сетей автомобильных дорог". У березні 1972 року вчений затверджений ВАК СРСР у званні професора.

На початку 1993 року Ярослав Васильович очолює тільки-но створену в інституті кафедру українознавства. Висока ерудиція та енциклопедичні знання дозволяють успішно поєднувати завідування кафедрою українознавства з роботою на посаді професора кафедри проектування доріг.

Життя раптово обірвалося 5 червня 1993 року.

Сьогодні в Національному транспортному університеті працюють колеги, колишні учні Ярослава Васильовича, які з теплотою згадують свого вчителя.

Поліщук Володимир Петрович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри "Транспортні системи та безпека дорожнього руху", перший аспірант Ярослава Васильовича Хом'яка: "Познайомився я з Ярославом Васильовичем на третьому курсі інституту - Ярослав Васильович читав нам лекції з Проектування доріг. Читав він лекції українською мовою (єдиний в інституті), але це було дуже майстерно, і наша інтернаціональна група слухала їх без проблем.

На третьому курсі Ярослав Васильович запросив мене у науковий гурток кафедри і вже з цього часу я, практично, увесь час працював з ним і як студент, і як асистент, і як доцент. Тематику моєї наукової студентської роботи Ярослав Васильович запропонував з питань проектування мережі автомобільних доріг. В той час він закінчував свою докторську дисертацію, яка пізніше лягла у наукову основу проектування і створення "Раціональної мережі автомобільних доріг Української РСР". Ця робота висувалася на державну премію УРСР, і не вистачило одного голосу. Проте сучасна мережа доріг України існує завдяки роботі Ярослава Васильовича.

Ярослав Васильович дуже серйозно ставився до наших студентських робіт. Так у списку використаних джерел в його докторській дисертації є посилання і на мою студентську роботу. Я дуже пишаюся цим! А коли я закінчив інститут і одержав рекомендацію для вступу до аспірантури, Ярослав Васильович запропонував мені спочатку попрацювати на виробництві, а вже потім йти до аспірантури. Згодом зрозумів, наскільки це було вірно, адже саме там народилася тема моєї кандидатської дисертації.

Оскільки Ярослав Васильович був проректором з наукової роботи, мав велике завантаження, то працювали над науковою роботою ми з ним у нього вдома вже після роботи, спочатку, як аспірант, а потім - і як його заступник по кафедрі. А якщо було потрібно, то і приїжджали, і припливали туди, де Ярослав Васильович відпочивав, частіше на річці.

Завдяки Ярославу Васильовичу в той час на кафедрі Проектування доріг широким фронтом йшла науково-дослідна робота: працювала "Науково-дослідна група з автоматизації проектування автомобільних доріг", "Галузева науково-дослідна лабораторія обліку та дослідження дорожнього руху", аспірантура, студентський науковий гурток, а також обчислювальний центр інституту, який був створений за його ініціативою. В результаті були започатковані роботи з теорії транспортних потоків, організації дорожнього руху, безпеки руху на автомобільних дорогах, проектування мереж автомобільних доріг та їх автоматизації, а також впровадження інноваційних методик в навчальному процесі - автоматизовані методи тестування студентів (КАДІ-ТЕМП 1 та КАДІ-ТЕМП-2). Був підготовлений за замовленням Міндорбуду УРСР випуск фахівців зі спеціалізації "Автоматизація проектування автомобільних доріг". Таким був широкий науковий і педагогічний кругозір нашого вчителя!

Ярослав Васильович володів іноземними мовами: переклав українською мовою "Пісню про Гайявату" (переклад мав схвальні відгуки фахівців), а також з французької мови - статті Петінї про імовірнісну модель транспортного потоку, якими ми всі користувалися у своїх дисертаціях. Цікаво, як Ярослав Васильович пояснював важливість тієї чи іншої наукової теми для дисертації аспіранта. Якщо аспірант, вивчивши джерела, говорив, що за цією темою вже написано багато робіт, то Ярослав Васильович стверджував: "Отже, ми йдемо правильним шляхом!", якщо ж аспірант доходив висновку, що з його теми майже нічого не написано, то Ярослав Васильович стверджував так само. Виставляючи дуже високі вимоги до дисертаційних робіт аспірантів, Ярослав Васильович вважав, що якщо молода людина займається науковими дослідженнями, - вона достойна бути кандидатом наук! Слід сказати також, що Ярослав Васильович, працюючи проректором з наукової роботи, багатьох молодих вчених інституту спонукав до підготовки і захисту докторських дисертацій.

Ярослав Васильович був інтелігентною і чуйною людиною, користувався великою повагою колег, студентів і учнів.

Багато з того, що я знаю з наукової, педагогічної та адміністративної роботи, я навчився у Ярослава Васильовича Хом'яка - мого вчителя."

Омельчук Сібілла Костянтинівна – кандидат технічних наук, доцент кафедри "Проектування доріг геодезії та землеустрою" : "Незабутня постать Ярослава Васильовича завжди переді мною. Протягом багатьох років він викладав, зокрема, на нашому курсі дисципліну "Проектування доріг". Згодом неодноразово працювали поряд з ним під час спільної роботи в КАДІ - як у сфері наукової та учбової діяльності, так і різнобічної громадської роботи.

Ярослава Васильовича завжди відрізняли такі якості, як уважне та толерантне ставлення до людей, розсудливість у прийнятті рішень, доброзичливість до студентів та аспірантів, любов і доброта до родини, а також - щире патріотичне ставлення до України".

Зіміна Інна Михайлівна, старший науковий співробітник кафедри "Проектування доріг, геодезії та землеустрою": "Під керівництвом Я. В. Хом'яка працювала у творчому колективі, який склався як з викладачів кафедри "Проектування доріг", так і наукових працівників, зокрема, групи математиків, випускників механіко-математичного факультету Київського університету ім. Шевченка, запрошених для роботи в лабораторію автоматизованого проектування доріг, до яких і я належала.

Запропоновані Я.В. Хом'яком теоретичні та практичні методи лягли в основу розробленої для України раціональної мережі місцевих автомобільних доріг. Під керівництвом Я. В. Хом'яка здійснювалося також впровадження результатів наукових досліджень в практику проектування мереж автомобільних доріг. Економічний ефект від оптимізації дорожньої мережі місцевого значення Української РСР склав на той час 21 млн. крб.

У 1975 році науково-дослідна робота "Теоретичні основи і практичні методи оптимізації мереж автомобільних доріг з використанням їх при розробці раціональної конфігурації мережі місцевих доріг Української РСР", яка була виконана кафедрою Проектування доріг Київського автомобільно-дорожнього інституту разом з Українським державним інститутом по проектуванню дорожнього господарства "Укрдпродор" Міндорбуду УРСР, була представлена до Державної премії УРСР. Науковим керівником успішного творчого колективу, яким було досягнуто високого рівня виконання наукових досліджень та такої значної ефективності від впровадження створеного методу, був доктор технічних наук, професор, проректор КАДІ по науковій роботі, завідувач кафедрою проектування доріг Ярослав Васильович Хом'як".

Дзюба Петро Петрович - кандидат технічних наук, доцент кафедри "Проектування доріг, геодезії та землеустрою", в 1980 році захистив кандидатську дисертацію під керівництвом професора Я. В. Хом'яка: "Хочеться згадати Ярослава Васильовича не лише як видатного вченого. Серед багатьох його чудових людських якостей, хочу відзначити глибокі знання історії, зокрема Києва та України. В моєму житті не було іншої людини, з якою я був би особисто знайомий, яка б так глибоко знала й так цікаво могла розповісти про історію та сьогодення Києва, відзначалася такими енциклопедичними знаннями. Ярослав Васильович був єдиним, хто на нашому дорожньо-будівельному факультеті викладав свою дисципліну українською мовою. Він був професором не лише в дисциплінах кафедри, а, на мою думку, професором в культурно-історичному житті нашої держави. Дуже добре знав та любив співати українські народні й сучасні пісні."

Павлюк Дмитро Олександрович – доктор технічних наук, завідувач кафедри "Проектування доріг, геодезії та землеустрою": «Молоді вчені, наукові співробітники науково-дослідного сектору КАДІ (де і я починав свою наукову діяльність) завжди пишалися своїм проректором, знаним і авторитетним у всіх дорожніх наукових центрах Радянського Союзу. Спілкуючись з колегами на міжнародних та всесоюзних наукових і практичних конференціях та семінарах, ми не раз пересвідчувалися в тому, що саме його ім'я представляло не лише наш ВУЗ, а й всю Україну в наукових колах. У 1993 році, за декілька днів до смерті, на захисті моєї кандидатської дисертації пролунала, мабуть, остання публічна промова Ярослава Васильовича. Одне із зауважень «Не зважаючи на велику кількість ілюстративного матеріалу, доповідач зупинився на кожному своєму плакаті». Плакатів дійсно було забагато, і це було недоліком роботи. Вміння коректно робити зауваження, не викликаючи образ – тільки один із проявів надзвичайної інтелігентності та толерантності Ярослава Васильовича, що має бути прикладом для всіх нас при спілкуванні з людьми».

Світлий образ Ярослава Васильовича Хом'яка назавжди залишиться в нашій пам'яті та серцях.

Вічна пам'ять.